

РОЗМОВА В ДЕНЬ ПЕРШОГО СНІГУ

Інтерв'ю із Зігмунтом Моліком.

- Розкажіть, чим Ви займаєтесь нині?

- Нині я, можна сказати, дуже незалежний. Ми працювали разом з Гротовським 25 років, я був від самого початку. В 1984 році ми вирішили завершити нашу спільну роботу і потім кожен пішов своїм власним шляхом. Хтось зараз за кордоном, як деякі мої друзі, в Монреалі, в Канаді, сам Гротовський в Італії, дехто у Франції. Я продовжую жити у Польщі, але багато подорожую і працюю. Намагаюся, так би мовити, ділитися досвідом нашої роботи з іншими людьми. Іноді займаюся виставами, але не часто. Переважно я присвячую свій час тому, що називається майстер-класи. Це, фактично, моє життя в десять останніх років.

- Вас запрошують різні театри?

- Не обов'язково театри, частіше це різні незалежні групи або культурні центри. Так, як і зараз, у Києві. В деяких місцях я працюю регулярно щороку протягом місяця, а в інших - іноді, коли мене запрошують. Як от нещодавно я їздив до Вільнюса, в Литву; перед цим був в Італії, Франції, Німеччині, Австралії. Таким чином, я подорожую по всіх континентах.

- Ваша спеціальність - це голос чи не тільки?

- Так, із самого початку моя спеціальна робота була "голос і тіло". Але, практично, це - акторське мистецтво. Це як у кожному мистецтві. Як виконавцям, приміром, потрібно займатися спеціальними музичними вправами. Як художник чи письменник, які повинні малювати чи писати, тобто працювати практично. Я певен, що і актори, особливо молоді, але також і досвідчені, час від часу потребують нового досвіду. Є класи, де я працюю тільки з професійними акторами, а є класи відкриті - для студентів, для молодих акторів або для людей, які

хочуть бути акторами. Отже, це дуже відкрито, часом навіть для людей, які не мають нічого спільного з театром - вчителів, психологів чи юристів, для людей, що приходять також відновити енергію.

- Чи такі відкриті класи діють регулярно у Польщі?

- У Польщі я працюю переважно з людьми, що безпосередньо пов'язані з театром, відкритих класів небагато. Але за кордоном це трапляється частіше, є класи і для журналістів, для людей інших професій.

- А що зараз робить Гротовський?

- Він має свій центр в Італії, в Понтедері. Він працює у двох напрямках, перший, відкритий, - це робота з молодими театральними групами, а інша лінія - це пошук і розвиток його власних досліджень, які є його особистими, тому я утримаюся про це говорити.

- Які Ваші враження від перебування в Києві і від роботи з групою акторів тут?

- Мої враження дуже позитивні. Безперечно, я тут короткий час, всього п'ять днів, отже, я не можу говорити про загальну соціальну ситуацію; я бачу - зараз нелегко, але це зрозуміло, бо нині час трансформацій, і дуже багато речей повинні змінитись. Я бачу багато спроб, зокрема, й у сфері театру, змінити все на краще. І працювати було мені дуже цікаво, - група складалася переважно з досвідчених акторів і актрис, деяких режисерів і одного студента театального інституту, - і я побачив, що їхній професійний рівень високий, вони мають вправність у тілі, мають уяву, і також справді велику музичальність, що для мене дуже важливо. Вони мають те, що зветься чуттям. Так що я надзвичайно задоволений. А сам Київ - дивовижне місто, вражаюче, бо тут усе велике, просторе - вулиці, площі, усе має значно більші масштаби, ніж у Польщі - там усе нормальне, звичайне, а тут усе велике...

- Як Ви гадаєте, чи можна сказати, що в результаті роботи Театру-Лабораторії під керівництвом Гротовського була створена своя система підготовки акторів? Якщо так, чи можуть її використовувати інші театри?

- Не беруся судити, система це чи ні, але деякі люди кажуть, що Гротовський зробив певну революцію в театрі на початку 60-х. Він в загальному змінив образ театру, поділ між публікою і акторами, сценою і глядачами. Він дав початок речам, які є тепер нормальними і дуже популярними. На початку 60-х було важко уявити, щоб в одному просторі були так змішані разом і актори, і публіка. До цього існував суворий поділ - сцена - це сцена, глядачі - це глядачі. І в самій роботі з акторами, я переконаний, він знайшов новий підхід. Не знаю, як це означити, але у нього взаємодія режисера і актора набагато особистісніша. Його робота з нами, наприклад, ішла не лише у сфері професії, а значно більшою мірою на дуже особистому рівні. Отже, "система" - я не можу сказати, оскільки він, я певен, не створив якогось методу, а от саме ставлення до актора - це цілком нове. Тому що більшість театрів у Європі, в Польщі є звичайними, старого зразка, але в позитивному значенні, скажемо, традиційними. Більшість театрів скрізь традиційні. Гротовський також створив нову можливість для молодих людей організовувати власні групи, які можна називати лабораторіями. Такого не знали раніше - молоді люди починають неформальну роботу, а через кілька років стають відомими - з нічого, не з театру, а з нічого. І ця можливість неформальної роботи з театром, що є не просто театром, а власним пошуком, дослідженнями і тому подібним - це нове.

- Чи не бачите Ви певної небезпеки у використанні іншими шляхів, відкритих Гротовським, якщо воно буде

неглибоким, поверховим? Маю на увазі, що щось може бути викривлено переходом на рівень, скажімо, більш фізичний або з метою зовнішніх ефектів?

- Ви маєте цілковиту рацію. Я бачу в цьому велику небезпеку. Якщо хтось намагається імітувати те, що робив Гротовський зі своєю групою чи з іншими, тоді це велика біда. Люди, які намагаються імітувати, наслідувати так званий метод Гротовського, що, як такий, не існує - це, найчастіше, велика біда, тому що ці люди роблять жахливі речі. Але: якщо хтось, створивши, приміром, свою групу і перебуваючи під впливом досвіду Гротовського, намагатиметься знайти свій власний шлях, тоді це добре. Тоді це може дати справді нові й дуже творчі речі. Проте тут слід діяти обережно. Потрібно брати тільки якесь зерно і шукати власний шлях.

- Тренінги, які Ви проводите, дають можливість розвивати не тільки здібності актора, а й можливості людської особистості, завдяки чому можна стати більш вільним, чесним, отже, творчим. Чи це так?

- А звідки Ви це знаєте?

- Ну, я відчуваю це, я бачила, як Ви працюєте.

- Так, я думаю, що це може бути правдою. Наприклад, ми працювали два роки як група не тільки в театрі, а й на фермі, на природі. І, таким чином, ми запозичили багато від природи. Ви розумієте, що я маю на увазі під словом природа - ліс, поля, небо, сонце. І це дуже змінило наше життя, ми стали відкритішими до всього, можна сказати, до Всесвіту. І потім, коли я намагаюся ділитися моїм досвідом з іншими у майстер-класах, це правда, що я пробую передати щось від себе не тільки на рівні професії, а й, як Ви сказали, на рівні людського буття. І для мене це навіть важливіше, ніж акторська робота.

- Що Ви думаєте про медитацію?

- Мушу сказати, що медитація, як, наприклад, індійська, - для мене чужорідна. Типова медитація є інтровертною. Я особисто цього не люблю. Для мене, якщо говорити про якийсь вид медитації, це повинно бути пов'язаним із зовнішнім світом, тобто, екстравертним. В цьому різниця із звичайним змістом медитації, у якій збагачуються швидше через заглиблення в себе. Для когось це корисно, але для мене - чужорідне, не моє.

- Чи виникали протягом довгих років роботи театру-лабораторії

всередині групи складні, конфліктні ситуації? Якщо так, то як ви виходили з них?

- Ми мали дуже багато складних ситуацій. Та, на щастя, з Гротовським було неможливо мати якісь справжні конфлікти всередині групи. Як група, ми були завжди монолітом. Але траплялися важкі й небезпечні ситуації. Практично, кілька разів наближались до того, щоб припинити своє існування, наприклад, перед тим, як ми переїхали з маленького містечка Ополе до Вроцлава. Однак Гротовський і його співробітник Людвіг Флашен були великими борцями, й у всіх важких битвах вони вигравали. Перші п'ять років ми вели невпинну боротьбу - з життям, із владою, аби вижити. Та, врешті, ми вижили, і у Вроцлаві вже все налагодилось. Якось ми поїхали за кордон, стали знаними, і потім могли нормально працювати і здійснювати наші дослідження.

- Наскільки можна уявити, Ваша робота потребувала великого внутрішнього напруження.

- Так, це правда.

- Чи не призводило це до надмірної втрати енергії? Як ви відновлювали її?

- В будь-якому разі, з нашої групи я єдиний із акторів, хто ще живий, з актрисами ж усе гаразд. А всі мої колеги, друзі-актори померли. Так, робота була інтенсивною. Можливо, це ціна, яку кожен змушений заплатити за колосальне напруження в роботі, за стрес. Але це дуже особисте питання. І я можу лише іронізувати з приводу того, що я єдиний живий з акторів.

- Що Ви думаєте про вживання наркотиків? Чи може це мати позитивний вплив на творчість?

- Ми ніколи не вживали їх, ми просто не мали потреби в наркотиках, тому що цієї напруженості нашого життя, нашої роботи було достатньо; це було більше, ніж наркотики, це було краще. Щодо алкоголю - так, ми любили це іноді, з приводу різних подій. Ми були нормальними людьми, ми не були ніколи святими.

- Які існують внутрішні бар'єри в людини на шляху до самореалізації?

- Таке буває, я можу сказати про себе, наприклад. Коли ми змінили напрям наших досліджень із театру, як сценічної роботи, до паратеатру, на природі, що давало більш відкритий досвід не тільки як акторам, але й людям, які пробивають власний шлях у власному житті, я мав деякі бар'єри. Я не міг відразу в це увійти. Я був більше сфор-

мований як актор, аніж мої колеги, я був на 6-7 років від них старший. І я чекав рік, доки зміг приєднатися до цієї діяльності, що називається паратеатр. Я намагався бути корисним групі, як водій, як поставачальник їжі, і таке інше. Отже, один рік я був дещо осторонь. Існують різні бар'єри, у кожного. Але потрібно справлятися з ними, шукати власний шлях, як їх подолати. Треба боротись.

- Яка, на ваш погляд, найбільша проблема актора, котрого можна назвати поганим?

- Найбільша проблема, що він не є хорошим актором, бо краще бути хорошим актором, ніж поганим. І тут існує два розв'язання: перше - намагатися бути кращим, а друге - припинити і знайти іншу професію. Так, я кажу це серйозно.

- А якщо він цього не розуміє?

- Тоді я не знаю.

- Ви працюєте з голосом. Існує думка, що стати, наприклад, співаком можна, розвиваючи голос з молодого віку. Чи можливо розвинути голос, працюючи над цим у старшому віці?

- Звичайно. Багато людей це роблять. Наприклад, Лоуренс Олів'є, англійський актор, він брав уроки голосу протягом року, вже коли був хорошим актором. Він розмовляв безбарвним голосом і повинен був дуже багато працювати, аби його поліпшити. І це абсолютно можливо, навіть у віці 30, 40 років. Але скажу ще таке: як на мене, голос не є таким важливим для актора, дихання - ось що важливо. Закінчивши чотирирічну театральну школу, кращу школу в Польщі, я почав грати в театрі, і я не міг вимовляти довгі фрази. Після кількох слів я повинен був набирати повітря. Але, на щастя, я зустрів людину, яка допомогла мені, яка дала мені всього три уроки і це допомогло. Я почав цікавитися голосом, бо це був мій слабкий бік. Так, крок за кроком, я став спеціалістом у цій сфері.

- Що б Ви могли коротко сказати про театральну ситуацію зараз у Польщі?

- Ситуація у Польщі сьогодні не є поганою. Була велика криза на початку 90-х років, бо відбувалася трансформація від державних театрів до самофінансованих, приватних або напівприватних. Я думаю, у вас нині складний період, але прийде кращий час, я вже бачу деякі зміни на краще, і за якийсь рік настануть кращі часи для театру в Україні.

15 грудня, 1996. Інтерв'ю брала Оксана Брюховецька.